

1311

LATVIJAS VALSTS ARH

Latvijas PSR Madonas apriņķa
Pagaidu izpildu komiteja

Fonds Nr. 1311

Vēsturiskā izziņa

1940. - 1943. g.

1311.fonds

Latvijas PSR Madonas apriņķa Pagaidu izpildu komiteja

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

I

1940.gada 17.jūnijā Padomju Sociālistisko Republikas Savienības (turpmāk PSRS) Sarkanā armija okupēja Latvijas Republiku. 1940.gada 20.jūnijā tika izveidota marionešu Tautas valdība A.Kirhenšteina vadībā. 21.jūnijā tika pasludināta šīs valdības deklarācija. Tajā pat dienā Iekšlietu ministrs, kura pārziņā atradās pašvaldības, izdeva rīkojumu, ka līdz attiecīga likuma un pašu iedzīvotāju izraudzītas pašvaldības pārvaldes sastādīšanai visām amatpersonām un darbiniekiem jāturpina darbs saskaņā ar valdības 21.jūnija deklarāciju.

Tajā pat laikā pašvaldībās notika it kā pēc pašu dalībnieku iniciatīvas, bet patiesībā Latvijas Komunistiskās partijas (turpmāk LKP) organizētas tautas sapulces, kurās formāli ievēlēja jaunas padomju varai uzticīgas amatpersonas, savukārt iekšlietu ministrs ar savu lēmumu apstiprināja šo “darbaļaužu brīvo gribu”.

1940.gada 14.-15.jūlijā nedemokrātisku bezalternatīvu vēlēšanu rezultātā tapa viltus parlaments - Tautas Saeima, kas 1940.gada 21.jūlijā savā pirmajā sēdē pasludināja Latvijā “padomju varu” un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas nodibināšanu. Līdz ar to pastāvošā institūcija “Latvijas Republikas Madonas apriņķa vecākais” tika pārdēvēts par “Latvijas PSR Madonas apriņķa vecāko”.

1940.gada 25.augustā Tautas Saeima pieņēma LPSR Konstitūciju, kas radīta pēc PSRS konstitūcijas parauga. Saskaņā ar Konstitūciju Tautas Saeima pasludināja sevi par LPSR Augstāko Padomi (turpmāk AP), kas ievēlēja Augstākās Padomes Prezidiju (turpmāk APP). 26.augustā pilnvaras nolika LPSR Ministru kabinets, tā vietā tika izveidota jauna valdība – LPSR Tautas Komisāru Padome (turpmāk TKP).

LPSR Konstitūcijas 52.pants paredzēja darbaļaužu deputātu padomju (turpmāk DDP) kā valsts varas orgānu veidošanu, savukārt 56.pants noteica, ka DDP izpildu un rīcības orgāni ir viņu ievēlētās izpildu komitejas.

1940.gada 12.novembrī apriņķu vecākajiem tika izsūtīts LKP Centrālās komitejas pirmā sekretāra J.Kalnberziņa paziņojums par gaidāmo pagaidu izpildu komiteju (turpmāk PIK) organizēšanu. Atbilstoši šim paziņojumam līdz 15.novembrim Iekšlietu ministrijas Pašvaldību pārvaldes priekšniekam vajadzēja nosūtīt PIK priekšsēdētāju un locekļu kandidātu sarakstu.

1940.gada 27.novembrī LPSR APP izdeva dekretu par PIK nodibināšanu līdz laikam, kamēr saskaņā ar konstitūciju ievēlēs darbaļaužu deputātu padomes. Dekrets arī apstiprināja Madonas apriņķa PIK Prezidija sastāvu: priekšsēdētājs Kārlis Krūmiņš, viņa vietnieks Alberts Krasovskis, sekretārs Eižens Eihmanis, locekļi Ieva Pliesmane, Jānis Mende. Pirmā Madonas apriņķa PIK sēde notika 1940.gada 1.decembrī.

PIK izstrādāja un apstiprināja vietējo budžetu, vadīja pakļauto pārvaldes orgānu darbību, rūpējās par kārtības nodrošināšanu, veicināja valsts aizsardzības spēju nostiprināšanu, nodrošināja likumu pildīšanu un pilsoņu tiesību aizsardzību. PIK bija jārada apstākļi sociālistiskās saimniecības formu izveidei, jāveic sociālie un kultūras pasākumi, atbalstot Komunistiskās partijas un padomju valdības politiku.

PIK izveidoja nodaļas, kuras bija noteiktas Konstitūcijas 66.pantā: zemju, finansu, tirdzniecības, veselības aizsardzības, tautas izglītības, vietējās rūpniecības, komunālās

2

saimniecības, daba, ceļu, sociālās nodrošināšanas, vispārējā, plānu komisija un kadru sektors. PIK nodaļas bija divkāršā pakļautībā – PIK un attiecīgā tautas komisariāta.

Ar 1940.gada 2.decembra dekretu, papildinot 27.11.1940.dekretu, tika apstiprināti PIK locekļi – nodaļu vadītāji, kā arī norādīts, ka tajos apriņķos, kur visu nodaļu vadītāji vēl nebija apstiprināti, šo nodaļu organizēšana un vadība uzdodama vienam no apstiprinātajiem PIK locekļiem.

PIK nodaļu kompetence bija jānosaka nolikumā, ko izstrādāja attiecīgie komisariāti un apstiprināja TKP. Līdz 2.pasaules karam tika apstiprināts tikai viens nolikums - 26.03.1941. par apriņķa komunālās saimniecības nodaļu.

LPSR AP savā 1941.gada 18.marta apkārtrakstā deva norādījumus PIK organizēt komisijas atsevišķās saimnieciskās un kultūras dzīves nozarēs, ieteicot pie apriņķu PIK dibināt lauksaimniecības, finanšu un budžeta, tirdzniecības, kultūras lietu, kā arī veselības aizsardzības komisiju.

Komisijas bija jākomplektē no padomju varas aktīvistiem 5-10 cilvēku sastāvā, to galvenie uzdevumi – kontrole un pārbaudes par likumu, dekrētu, valdības un IK lēmumu izpildi.

Madonas apriņķa PIK darbību pārtrauca 1941.gada jūnija beigās, kad Latviju okupēja Vācijas karaspēks.

II

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 “Madonas apriņķa pagaidu izpildu komiteja” ir 333 lietas par 1940.-1941.gadu – apriņķa, Grostonas, Kusas, Saikavas pagasta PIK sēžu protokoli un apkārtraksti, dokumenti par finanšu un budžeta, kadru, lauksaimniecības, mežsaimniecības, tirdzniecības, ceļu būves, izglītības, veselības aizsardzības, sociālajiem, sporta un kultūras jautājumiem, par saimniecību, tirdzniecības iestāžu, automašīnu nacionalizāciju, agrārreformu, sociālisko sacensību, arodbiedrību darbu, ziņas par pagastu PIK sastāviem un darbību, pagastu PIK, baznīcu, vācu izceļotāju mantas inventarizācijas akti, pagastu PIK atbrīvoto darbinieku lietas, laukstrādnieku darba līgumi, pagastu PIK štatu saraksti, apriņķa un pagastu iestāžu darbinieku algas izmaksas saraksti.

Lietā Nr.60 “Privāto rūpniecības uzņēmumu skaitīšanas veidlapas” ir dokumenti līdz 1943.gada 25.februārim, lietās Nr.200., 201 ir dokumenti par zemes piešķiršanu Odzienas un Kalsnavas pagastos līdz 1948.gadam.

Apraksts sastādīts 1965.gadā, rediģēts 1971.gadā, papildināts 1975., 1976.gadā.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 2 “Gulbenes pilsētas pagaidu izpildu komiteja” ir 5 lietas par 1940.-1941.gadu – pilsētas valdes budžets, dzīvokļu īrnieku saraksts un ziņas par dzīvokļu platību. Revīzijas komisijas sēžu protokoli ir no 1939.gada 19.janvāra. Apraksts sastādīts 1961.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Gulbenes pilsētas PIK fonds Nr.1310 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 3 “Odzienas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 8 lietas par 1940.-1941.gadu – PIK protokolu noraksti, zemes ierīcības komitejas protokoli un zemes nodošanas akti, finanšu pārskati, dokumenti par nodokļu un aizdevumu piedzīšanu un dzēšanu. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā, papildināts 1972.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Odzienas pagasta PIK fonds Nr.1317 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 4 “Praulienas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 4 lietas par 1940.-1941.gadu – PIK rīkojumi un apkārtraksti, PSRS AP vēlētāju saraksti, dokumenti par arodbiedrību darba organizēšanu u.c.. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Praulienas pagasta PIK fonds Nr.1314 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 5 “Virānes pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 10 lietas par 1940.-1941.gadu – dokumenti par pagasttiesas ievēlēšanu, civilstāvokļa aktu reģistrāciju, pārtikas kartiņu un dzīves vietas reģistri, algu saraksti, dokumenti par sabiedrisko namu, inventāra uzskaiti un stāvokli, bezīpašnieku mantas uzskaiti un reprivatizāciju, bērnu adopciju, mantojuma sadali. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Virānes pagasta PIK fonds Nr.1308 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 6 “Viesienas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 4 lietas par 1940.-1941.gadu – PIK apkārtraksti, ziņas par saimniecību platību, lopu skaitu, inventāru, dokumenti par iedzīvotāju kustību, lauksaimniecības jautājumiem. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Viesienas pagasta PIK fonds Nr.1315 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 7 “Madonas apriņķa civilstāvokļa aktu reģistrācijas birojs” ir 4 lietas par 1940.-1941.gadu – darbības plāns un pārskats, ziņas par civilstāvokļa aktu reģistrāciju, divas adoptēšanas lietas. Apraksts sastādīts 1965.gadā, rediģēts 1971.gadā, papildināts 1972.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, fonds Nr.1085 pievienots Madonas apriņķa PIK fondam.

Vēsturisko izziņu sastādīja:

Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs

A.Freimanis

Rīgā, 2006.gada 13.decembrī

Šini lieta	3 (trīs)
	numurētas lapas
2013. g.	15. * 05
LVA arhivists	<i>[Signature]</i>